

SZÉKELYSÉG

POLITIKAI HETILAP.

Megjelenik: minden vasárnap reggel.

ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 8 K., fél évre 4 K., negyed évre 2 K., egy hónapra 80 fill.
Egyes szám ára 16 fill. \diamond Nyitlár sora 40 fill.

Feloldó szerkesztő és lapfőnököse:

DR. NAGY BÉNI ÜGYVÉD.

SZERKESZTŐSÉG: Dr. Nagy Béni Gyűjő írója, Csikszereidában, beva a lap szellemi részét illető közlemények küldendők.

KIADÓHVATAL: Léta János könyvnyomdája Csikszereidában, hova a hirdetések, nyitlári közlemények, előfizetési pászok stb. küldendők. Kéziratok nem adóznak vissza. \ddagger Hirdetési díjak legelőszörben számítottak.

Szeptember elején.

A somlyói főgymnázium egyharmad részének júniusban és augusztus végén hővön osztogatta a tanári kar egyrésze az elégtelen osztályzatot.

Hogy ez a sok rossz gyermek honnan tudott összeverődni a mi tisztos középiskolánkba, azt csak úgy tudnók megmagyarázni, ha hitelt adnánk annak a lappangó híresztelésnek, hogy idegem lett a székelly otthon, s különösen a csiki székelly, — de miután pozitív adatok állanak rendelkezésünkre az ellenkezőről: csak tündökönk, csak találgatunk, de a valódi okot még sem tudjuk.

Annyi bizonyos, hogy ez a jelenség nem mostani kezdetű, és néhány év óta egyre nagyobb tért foglal.

Ezalatt az aránylag csekély idő alatt a székellyfaj szellemi képessége vissza nem fejlődhetett, a korábbi idők keresztetése ily nagy változást nem mutathatnak. Hol van tehát az ok, hol van annak a nagy elégtelenségnek a kulforrása? mert valami bajnak lenni kell.

Keressük első sorban az ifjúságnak és úgy találjuk, hogy a kellő szellemi képességei megvannak és meg kell legyenek: vagy nem tudnak beilleszkedni a tanrendszer keretébe, vagy sokkal túrl-mellenebbek, semhogy annak előnyét képesek volnának levonni a jövőre, vagy nincs kitartásuk a roppant anyag feldolgozásához, vagy nincs meg a kellő lelkesedés és kedv az egyes tantárgyakhoz.

Hogy nem tudnának beilleszkedni a tanrendszer keretébe, arról már régebb hallottunk, de azt fel nem tehetjük, mert az ifju nemzedék felfogása még nem oly higgadt, hogy pl. a görög és latinnyelvek tanítási idejét magára elveszítettnek tekintse haszon nélkül, eredménytelenül, — és nem olyan elvont, hogy a németnyelv tanulását akár nemzeti büszkeségből, akár ellenszenvből mellőzze azon hamis meggyőződésben, hogy minden rossz, a mi az országot és nemzetet érte, abból származott.

Hogy túrlmellenebbek sem hogy a tanrendszer előnyeit képesek volnának felfogni, az éppen nem lehet. Hiszen azok a fiuk nem azért tanulnak, hogy tanulni kell, — nem azért tanulnak, hogy az övéik úgy akarják: hanem tanulnak céltudatosan, saját érdekeikből, a jövő szemelőlőt túrlásával; tanulnak saját hasznukra, mert tudják hogy kell ismeret hiányában az élet egy szakadatlan küzdelem. Az okot tehát ez oldalon sem kereshetjük.

Hogy nincs kitartásuk a roppant tananyag feldolgozásához, ebben lehet valami, de mégsem a valódi ok. Ott van a tinár az iskolában, annak kötelessége a helyes beosztás, könnyebb-nehezebb esetekben

a kellő utbaigazítás, oktatás, felvilágosítás. A finövelében, az internátusban ott vannak az igazgatók, a felügyelők, ezeknek kötelessége a kellő ellenőrzés, a gyermek lankadó szorgalmának megfigyelése, ébrentartása; kellő szórakozás engedése által a szellemi erők felrissítése: szóval helyes és tapintatos vezetéssel, ha nem könnyűvé is, legalább befogadhatóvá tenni azoknak az akadémikus hidegséggel megírt lélektelen tankönyveknek a tartalmát. Az ok kutatásában tehát itt téves nyomon vagyunk, s legalább megközelítő eredményt hiába keresünk.

Hogy nincs meg a kellő lelkesedés és kedv az egyes tantárgyakhoz, ez ismét olyan ok, amit nem lehet komolyan számba venni. E tekintetben minden a tinár magatartásától függ; mert ha megelégszik a száraz katedrai előadással, s az ifjak felfogását a magáé szerint mérlegeli, akkor természetesen nincs kedv, nincs lelkesedés; de ha felvilágosítja a tanulót, hogy pl. annak a száraz betűszámátnak mi a kulesa, vagy annak a nehékes vegy-lannak a gyakorlati életben mi a haszna; azokat a kész tudósoknak szóló néma jeleket, s kurzív betűkkel jelzett érthetlen axiomákat a maga nyelvén megmagyarázza, érthetővé teszi: bizony meg lesz a kellő lelkesedés. Élő például állíthatjuk oda egy már megszűnt megyei intézetünket, melynél évszázadok alatt nem volt olyan butafejú rossz tinár, ki a számtanból teljesen kielégítő eredményt ne mutatott volna fel. Tehát ezt az okot is hiába keressük, mert tévedésbe esünk.

De mondom annyi bizonyos, hogy ez a jelenség nem mostani kezdetű, s az észleléstől fogva mind nagyobb és nagyobb tért foglal el. Kutassunk tehát ezen a nyomon.

Ugy emlékszem, mintha valahol hallottam volna, hogy bizonyos tinár urak teljesen felpáncélozva ugrottak elő Minerva fejéből, s mint ilyenek a négy alsó osztály tanulólót is egyenesen azt követelték, hogy a tankönyvi feladványokat német és latinban hibátlanul fordítsák, holott azon nyelveken kellően meg olvasni sem tudtak. S arra emlékszem, mintha a felsőbb osztályok tanulólót a Kölcsey és Eötvös mélységes stílusának latin és német nyelvre való átültetésével kínoznák, sőt talán éppen érrelési vizsgai feladvány alakjában. Hát hiszen az szép, hogy a ki nem tud arabusul az is beszéljen arabusul, de a tisztelt tinár urak talán csak nem élnek abban a meggyőződésben, hogy a mai modern kor tőlük nem kíván egyebet a lezke feladásánál s a magyarirodalom legnehezebb részeinek a kiválogatásánál? Ez megjárja egy haszon nélkül élő szoba tudás rigolyáinak, de ma már az egyetemről is ki van zárva a nagyképűsködés. Bizony tanítani, magyarázni kell azt a

tantárgyat, homályos részeit az ifjak felfogásához át kell idomítani, vesződni kell az ifjusággal még pedig türelmesen, felfogásába bele kell oltani a tantárgy szellemét, mert ha csak hideg szemléltője marad az ifju vergődésének, s évente beéri a tankönyv átlapozgatásával: akkor ugyan nincs szükség tanárra, minden évben üljön össze egy bizottság mely az átképzelt 8 esztendő után vegye be az érrelési vizsgákat, ha ugyan erre a haszontalan idővesztegetésre még jövőben is szükség lesz.

A mai fejlettebb viszonyok között nem középkori eszközökkel, nem lezke felhagyással — szakjózással kell a tudományt az ifju lelkebe becsepegtetni és nem is a teljesen magára utalás módszerével kell az igyekezetet felébrésztetni, mert hisz a gyermek ma is csak úgy vezetésre szorul, mint századokkal ezelőtt: hanem önmérséklettel, türelemmel, vezetéssel utbaigazítással, barátsággal. Ha a tinár csak fenytője, lenézője, gunyolója, magas piedeszlőn álló inkvizitor a diáknak, ki nem tanít, nem oktat, és csak noteszének rovatait tölti meg különböző hieroglifekkel, ha hideg szellemtelen katedrai bölcseséggel megelégszik, ha már az év elején hirdetni kezdi annak a szerencsétlen gyermeknek, hogy ugyis megbukkol, s a fellevésben saját erejére bizza, hogy repüljön ha tud: akkor igen is megtalálhatk volna a bajokat általanosságban; mi ezeket specill nagyban és egészben még sem akarjuk vonatkoztatni somlyói gymnáziumunkra és nem is akarunk a tanárok lelkiismereti dolgaiba avatkozni, hanem megehtlékezvén arról, hogy sokunknak mily örömteljessé tették az is kalai év kezdetét, megakartuk jelölni a nyomot, melyen haladva, meg lehet találni a baj okát.

Mindenfelé halljuk rebesgetni, hogy az elégedetlenek tulajonyó része az intelligensebb osztályhoz tartozik, s a buktatásokra befolyással vannak a tanulók magatartása mellett, politikai okok, a szülők befolyásának csökkenése, a tinár urak eddigi kívánni valójának elmaradása. Mi az ilyen s más hasonló fellevésekre nem adunk semmit, de mégis az eféle híresztelések bármily alaptalanok legyenek is azok, épen nem jók arra, hogy a tinári kar tekintélyét emeljék, és nemcsak saját, de általános érdekből is törekedni kellene, hogy azok elnémetlássanak, s a tanári kar pártatlansághu ment legyen minden gyantól, mert az ő becsületük olyan, mint a nőé, nem szabad, hogy a hir szárnyára vegye.

Ismételjük, hogy ez utolsó variációra nem adunk semmit, magunkévá nem tesszük, s az egész bajt inkább a fennebbiekben keressük. Bár miként álljon is a dolog, a mi nézetünk nem az, hogy az idegyökerező ifjuság elüldözésével, talán

jobb idegenek hozassanak be, a vármegye erre az iskolára nem azért küli s nem azért áldoz évről-évre nagyobb összegeket, hogy saját munkás tagjai annak gyümölcsét ne élvezzék. Olyan kevesen vagyunk, hogy annak a tanári karnak igazán kötelessége mindent elkövetni a sok rossznak hirdetett ifjú türethetővé tételére, hiszen látjuk, hogy a székely faj napról-napra pusztul, az idegen élelmes elem elmarja, s ha erre még a tanári kar is — lényének következtét talán nem is sejtve — segédkezett nyujt, igazán elszomorító dolog lenne.

Ha semmi más ok nem is volna, csak ez az egy is elégséges, hogy fétett közép-tanodáinknak szellemi élete is nyílt ellenőrzés alá helyeztessék.

Az igazság megmondása ne bántsa a tanár urakat, s ne különösen azokat, kik talála nem érik magukat; ma ár az abszolút hatalom minden téren szárnyaszegett rém madár; a miniszteriumtól le a községi bíróságig a tények nyílt ellenőrzés alá helyeztetek, a nyilvánosság és a közfelfogás kritikája alatt állanak s bár mennyire fájjon saját téves meggyőződésünktől elállani, helyet kell adni annak mi a kor keretébe beillik.

Zigány Árpád letartóztatása.

Lapunk keddi rendkívüli kiadott számában telefont jelentések alapján megemlékezünk a szenziós letartóztatásról. Az ügy részletes lefolyását a „Brassói Lapok” alapján a következőkben adjuk:

Zigány Árpád a jeles tollú, de megtevélyedett író nemrégiben „Panama tanulmányok” címen egy röpiratot írt és azt ki is nyomatta. A körülbelül 80—100 oldalra terjedő füzet a Grödel-cég erdőügyeit tárgyalja és alapítalan, súlyos rágalomokkal illeti Polónyi Géza igazságügyiminisztert és Sebess Dénes dr. kir. táblai bírót. Az előzőnél-élesebb támadások egész-halmazát egyesíti magában ez az érdekes röpirat, melyet Zigány nyilvánvalóan titkos megrendelésre készített el.

Bloch Manó budapesti ügynök, Rosenfeld Dávid brassói lakosnak Csakszentkirályról augusztus 17-én a következő táviratot küldte.

„Erwartet mich heute beim Abendzug. Bloch.”

(Várjon engem ma esti vonatnál)

Rosenfeld nem várta meg Bloch Manót, miután a távirat későn jutott a kezei közé, de Bloch este megjelent Rosenfeld lakásán és ott hált nála. Időközben mutatott egy röpiratot, melynek címe „Panamatulmányok” volt és így szólt:

„Itt várom meg, amíg elolvassa, mert a kezemből én ezt semmi pénzben ki nem adom.”

Rosenfeld végig olvasta a röpiratot és csodálkozva kérdezte, mit akar ezzel, miért mutatja neki és ha már ugys megjelent nyomtatásban, miért nem hagyja nála?

Bloch erre így felelt:

„Nekem és Zigány Árpádnak a gyeryói erdősegek eladásából való üzletből kifolyólag provizótiót kellett volna, hogy kapjunk Götz romániai fukereskedő cégtől, de miután időközben ő Rosenfeld és Horn Móra Grödel-cég vezérigazgatója az erdővásárlást meg-husították és az egész erdőseget a Groedel cég számára megvásárolták, ők, már mint Bloch és Zigány elestek egy körülbelül 80—90.000 koronányi provizótiótól.”

Zigány — folytatta Bloch — azt mondja, hogy ha a Groedel-cég megtéríti a kárt, amit szenvedtünk, akkor nem lesz szétküldeve a röpirat, sőt Zigány hajlandó megfordítani az ügyeletet és Mikos Armin és a Herzberg fukereskedő cégek ellen irni.

Ellenkező esetben a röpirat szeptember elején szétküldetik és akkor ő — már mint Zigány leleplezi Grödelcéket és nyilvánosságra hozza összes eddigi elkövetett zsarolásukat —

falopásokat és csalásokat, és ebben a röpiratban lényegesen megérinti a miniszteriumot is és erősen kompromittálja Polónyi Gét és Sebess Dénest is, mert az összes adatok a kezei között vannak az iróasztalának fiókjában és ő mindent amit megírt bizonyítani is tud.

Erre Rosenfeld arra kérte Blochot, hogy hagyja nála a röpiratot, hogy ő Groedel-ékkel beszólhasson és időn ezt Bloch megtagadta, Rosenfeld így szólt:

„Ugy tekintem, mintha new is láttam volna ezt a röpiratot, mert én üres kézzel nem mehetek a Groedel céghez, mert nekem a röpirat nélkül, úgy sem fogják ellátni, de különben is az ügy érdemére nézve csakis Zigánnyal tárgyalhatok. Erre elváltak.

Aug. 27-én Bloch a következő sürgönyt küldte Rosenfeldnek:

Ich und Z. erwarer Sie Mittwoch früh im Stadthotel in Sepsiszontgyörgy Drahtant-worth nach Szentkirály ob hinkommen.

(Én és Z. várjuk önöket Sepsiszontgyörgyön a városi szállodában. Sürgönyválaszt kérünk Szentkirályra, hogy jönnék-e?)

Rosenfeld erre sürgönyözött, hogy nem megy, mire aug. 28-án reggel, miközben Rosenfeld, a Neustadtter kavéházban reggelizett, legnagyobb meglepetésére odajötték hozzá Bloch és Zigány, akit Rosenfeld még soha sem látott és csak ekkor mutatott be neki. Zigány azonnal rátért a dologra és így szólt:

— Mondja meg Rosenfeld mily föltételek mellett volna hajlandó a Bloch által már megbeszélte ügyet közvetíteni a Groedel céggel.

Rosenfeld így válaszolt:

— Szívességből is megteszem.

Zigány erre örömmel felelte, hogy hisz akkor fölsőleges is tovább tárgyalni.

Rosenfeld erre kijelentette, hogy ő nem is tudja tulajdonképen, hogy milyen összegről van szó, és Zigánynak milyen igényei vannak, ő Zigánnyra bizza az ügy sikeres elintézésé esetén, hogy mennyit ad neki.

Zigány erre 25%-t ígért Rosenfeldnek a kapandó összegből.

Rosenfeld ezt látszólag azért fogadta el, hogy a további fejleményeket megtudja, valamint azt is, hogy mit is akarnak Zigányék.

Zigány erre egész bizalmasan adott egy röpiratot Rosenfeldnek. Rosenfeld ezt azonnal megtelefontálta Horn Mórnak Komandóra az egész zsarolási tervvel egyetemben, egyszerűsind tudatni adta, hogy Zigány Zsögödől illetve Bloch Pestől, ahová elutaztak az ő táviratára azonnal Brassóba érkeznek.

Horn megígérte, hogy vasárnapra Brassóba jön. Rosenfeld pedig sürgönyözött Bloch-nak Budapestre, hogy várja.

Bloch hétfőn reggel meg is érkezett s azonnal felkereste Rosenfeldet a lakásán, de miután még ágyban találta, úgy egyeztek meg, hogy a Neustadtter kavéházban találkoznak. Ez rövid idő múlva meg is történik, de Rosenfeld még utközben beszél Horrnal, aki ekkor már a szükséges óvintézkedéseket tette a zsarolásban utazók ellen.

A kavéházban Horn megkérdezte Blochot, hogy tulajdonképen mekkorai az igényei. Bloch 80.000 koronát kért a röpirat ki nem adása esetén, Horn azonban csak 30.000 koronát ígért. Bloch erre kijelentette, hogy tulajdonképen ez nem is az ő dolga, hanem Zigányé, de majd ő oda fog hatni, hogy minél előnyösebben megegyezzenek.

Ezekután Bloch sürgönyözött Zigánynak, aki Zsögödon nyar 16 esuladójánál tartózkodott, hogy a 6^h óris esti vonatnál Brassóban várja. Egyszerűsind sürgönyválaszt kért.

A sürgönyt Rosenfeldnek adta feladás végett, de Rosenfeld a sürgönyt egy detektívnek adta, aki azt először lemasolta és csak azután adta fel.

Szept. 3-án este hat óraker tényleg újból Brassóba érkezett, azonban a megbeszélte találkozó helyre dr. Weiss Ignác ügyvéd irodájába nem akart menni azzal az indokolással, hogy ő mazánlkásban nem tárgyalni, de különben is csak Horn Mórrel négyesemközt akar beszélni.

Rosenfeld erre kijelentette, hogy ez neki n indogy, majd értesíti Hornt és mindent megbeszélnek.

Rosenfeld és Zigány erre előmentek,

Bloch pedig visszamaradt, hogy a Bukarestben szobát vegyen.

Utközben Zigány a következő kijelentést tette:

— „Sokat nem tárgyalok, vagy-vagy! Neken Mikessel összekötötéseim van s ha nem lesz innen, lesz onnan.”

Rosenfeld erre odanyilatkozott, bír ő tulajdonképen nem tudja, hogy Grödelék milyen sűjt helyeznek az egész ügyre. Ő kötelességét — úgy véli — megtette azzal, hogy az urakat összehozta. A továbbiakkal ő nem törődik.

Ekkor érkezett meg Horn, akit Rosenfeld a Bukarest szálloda kapujában mutatott be Zigány Árpádnak. Zigány erre azonnal kijelentette, hogy ő csak négyesemközt akart tárgyalni Horrnal, de Horn azt akarta, hogy Rosenfeld is ott legyen; vére is abban egyeztet meg, hogy felmennek ketten a szálloda másodemeleti szobájába és szükség esetén Blochot és Rosenfeldet is felhívják oda.

Míg a tárgyalások folytak, a cég értesítette a rendőrséget, hogy Zigány még akarja zsarolni, mire a rendőrség Dimény és Lebovics detektíveket megbizta, hogy kísérik figyelemmel a fejleményeket. Horn Mór a cég nevében azt az ajánlatot tette Zigányék-nak, hogy az egyezséget kössék meg a Bukarest-szálló valamelyik szobájában. Zigányék gyánlatlanul rállottak és Horn Mórrel és Rosenfeld Dáviddal fölmentek a Bukarest-szálló egyik szobájába, hol már akkor el volt rejtözve a két detektív.

A szobába érve Horn úgy intézte a dolgot, hogy Zigány egész leleplezetlenül tegye meg újólag ajánlatát azért, hogy ezt az elrejtözött detektívek is hallhassák. Zigány tartózkodás nélkül, mit sem sejtve kezdte az ügyet tárgyalni és 2000 K előleget is kért, amit Horn készségesen át is 'otta. E közben érdekes epizód játszódtott le. Horn Mór, hogy Zigányt beleszalja a csapdába, bizalmatlankodást kezdett szünelni.

— Mondja csak Zigány ur — kérdezte — aztán mi biztosítékot lesz nekem, hogy ön az összes példányokat átiszolgálhatja nekünk?

— A becsiloltzavam! — Vágt rá önérzetesen Zigány. — En amit megígérek megtartom. Látja B inflyt sem árutam el, pedig tellettem volna.

Ezután az érdekes és szenziós kijelentés után Horn megkötötte az egyezséget Zigánnyal, mely szerint Zigány 30.000 K-t fog kapni, melyet külföldre utazik és a Grödel-cég pedig a röpirat összes példányait megkapja. Mikor be volt fejezve az üzlet, vértalanul elstoppant a két detektív s Zigányt és Blochot letartóztatata és nyomban a rendőrségre kísérte, hol Farkas Mihály főkapitány azonnal kihallgatta a két bűnöst.

A rendőrségen.

A főkapitány előtt órisi bűbeszédesség-gel adta elé az ügyet Zigány és egyre ártatlanságot hangoztatta. Minthogy azonban tegnap a kihallgatást befejezni nem lehetett a mai nap folyamán is folytaták a kihallgatást. Ma a család gyászja miatt távolvól főkapitány helyett Geneszy Géza alkaptitány vezette a kihallgatást. Zigányt és társait valószínűleg holnap kísérik át az ügyszékhézh, hogy a további lépések is megtéteszenek.

Az új röpirat-botrány és Zigányék zsarolása előreláthatólag nagy port fog felvinni.

A kivándorlás korlátozása.

Az arcképes utlevelék életbeléptetése.

— Iza Kovács lélezerf. —

Magyarország területéről az utóbbi időben s különösen a mióta a vármegyék alispánjai állítják ki az utleveléket, oly nagy arányokban vándorolnak ki a munkások jobb házába megélhetésüket és boldogulásukat keresni, hogy a helygüi kormány is előrközött nek lúta arra az időt mikép ezen fontos közgazdasági veszteségekkel járó megsgalmat a lehetőleg megállítsa riasztó utjában.

Az ország sajtója annyiszor és annyifele irányban foglalkozott már ezen szociális kérdéssel, hogy egyáltalán nem lehet csodálkozni azon, ha a különféle életviszonyokkal és népszokásokkal bíró országrészekből a kormányhoz időnként beérkező javaslatok hul-

mazatában az oligarchizmusra vezető utat megtalálni alig-alig lehet. Hosszú közigazgatási előtanulmányokkal bíró közigazgatási kapacitások részleteiben foglalkoztak már az országunkat fenyegető ezen veszedelemmel s bárha a különféle álláspontok nyugodt vélemények sok tekintetben el is térnek egymástól: egyben azonban ma már öszetelalkoznak s ez az, hogy a kivándorlás a mekkora anyagi előnyökkel jár az illetőkre és hozzátartozóikra nézve a pénzszerezés és vagyonosodás tekintetében, annival nagyobb arányú veszedelemmel fenyegeti az ország közgazdasági állapotát s ebben a birtokosok megélhetését a hovatovább érezhető inunkás kézi irányu miatt.

Naplópok hírül hozták már, hogy a belügyi kormány az aggasztóan növekedő kivándorlást, a személyes szabadság megsértése nélkül, megnehezíteni és szűkebb határok közé szorítani igyekszik. S talán már a közel jövőben egy újabb kormányzati intézkedés fog napvilágot látni, amelyen törvényes alapon leendő korlátozva a kivándorlást község s ez által legalább némi tekintetben csökkenést nyer az országszerte tapasztalható napszimbőr-emelkedés.

Máradjunk egyelőre azonban szűkebb hazánkba Kisküküllővármegyében és az itteni kivándorlásnak ijesztő reményével foglalkozva, hiteles adatok nyomán állapíthatjuk meg, hogy a mai napig ez évben 2230 utlevél adatot ki s azokkal — az utitársakat számítva — mintegy 3000 személy vándorolt ki a vármegyéből idegen hazába.

Pedig még csak szeptember hónapban vagyunk s ha már ebben az évben ez ideig mintegy 3000 muftikás kezét vesztett el a birtokosság, az idén is vármegyecszerre tapasztalható különféle elemi csapások által sújtott népből az ijesztő téli nyomorba elől még hányan fogják kezükbe a kivándorlás botját és igyekeznek boldogulásukat, a pénzszerezés vágya által is üzetve, a külföldön megkeresni!...

Ijesztő kóp, elretentő jövő vár tehát a vármegye gazdaközönységére.

A kivándorlásnak ebbeli részleteivel azonban ezúttal foglalkozni nem óhajtunk, hanem rátérünk az utleveleket ítéző kereskedés kérdéseire és pedig közvetlen tapasztalatok alapján.

Nap-nap után jönnek a feljelentések, hogy egyik-másik kivándorló utlevélét eladja és pedig különös előszeretettel az állításkötelezettségek, mert az utleveleknél mai gyarló, hiányos és a személyazonosságot kétségeltelenül meg nem állapítható személyleírása ezt igen könnyen előmozdítja. A hosszúszerű járásba tartozó Lunka községből ugyanis az utóbbi időben — a miről csak tudomásul bírok — több mint tizenöt 18—25 év közötti legény szökött ki másoktól vásárolt utlevéllel Amerikába a falusi furlangos paraszt észjárás kiaknázása mellett olyképpen, hogy ezen utleveleket rendszeren más vármegyék lakosainál szerzik ha. Természetes dolog, hogy az idegen vármegyék tisztviselői az utlevélkereskedéssel titokban foglalkozó egyének részére nyugodt lélekkel véleményezik és adják ki az utleveleket s azoknak birtokában indulnak a vármegye területén bázalni és busás pénz avagy egyéb súp ellenében szöktetik külföldre a katonaköteles korban levő egyéneket. A határszéli kilépő állomásokon pedig az illető hatósági közegeknek alig van módja és ideje ahoz, hogy az utleveleknél az olmatutak személyére is rendszeren találó személyleírása ellenében az azonosságot kétségeltelenül megállapíthassák.

Csak közelebről fordult elő egy olyan eset, hogy az utlevelet kört egyének jobb kezén a mutató ujjá hiányzott s ez a fogyatkozás az utlevélben fel is volt jegyezve; az utlevéllel szökö egyének azonban nem volt ilyen fogyatkozása és csak a legalaposabb körültekintéssel sikerült a határrendőrségi tisztviselőnek megállapítania, az illető járási tisztviselővel váltott távirat után azt, hogy az utlevelet olmatutak egyén szűkebben van.

S mindonnan az okát abban véljük feltalálni, hogy az utlevelek személyleírása nem nyújt biztos és megnyugtató támpontot a személyazonosság kétségeltelen megállapításához. Mert hiszen hány teljesen egyforma kinézési és egymáshoz a megszólalásig hasonló egyén

van egy-egy községben, a kik a hatóságok mulasztása nélkül is nagyon szívesen kihasználják ezen alkalmat arra, hogy az utlevelekkel kereskedjenek.

Nézetünk szerint ezt a tiltott keresetforrást legkönnyebben meg lehet előzni az areképpel ellátott utveleket utján. A kivitelle nézve pedig ajánlatba hozhatjuk, hogy minden utlevélről folyamodó egyén köteles legyen egy éven belül készített mell-areképét az utlevélhez illesztés és felülbélyegzés céljából a vármegye alispánjához benyújtani azzal a megszorítással azonban, hogy miután a kivándorlók cundriában vagy harisnyában amugy sem szállhatnak hajóra, kötelesek legyenek abban a ruhában készíttetni az areképet, a melyben kivándorolni szándékoznak.

Szükséges volna továbbá az is, hogy a vasuti személyépénztárnokok a menetjegy megváltásánál a kivándorlótól az areképpel ellátott utlevél felmutatását követeljék s a vasuti menetjegyet csak abban az esetben szolgáltassák ki, ha az illető azonosságra az utlevélben levő areképpel kétségeltelenül megállapítható. De továbbá az ellenőrzésnek ezt a módját a vasuti jegyvizsgáló kaluzok is követelheték, a mely esetben majdnem ki lenne zárva a más személyére szóló utlevelekkel való kivándorlás.

Csaknem feleslegesnek tartjuk ezek után megindokolni, hogy e kötelező areképes utlevél mily nagy mértékben korlátozná a legjobb munkaező kivándorlást s mennyire könnyítene meg az utvelekkel való visszaélés bonyodalmainak tisztázására hivatott járási hatóságoknak más irányban kifejtendő intenzivebb tevékenységét.

Bizton hisszük ugyanis, hogy a belügyi kormány a kivándorlás szűkebb korlátok közé szorítására irányuló munkájában irányelvül fogja tekinteni, hogy a kivándorlást lehetőségét olyképpen nehezíti meg, hogy nemesak megköveteli az utazáshoz szükséges költség felmutatását, hanem miután ma már ebben is nagy segítségére vannak az ügyes ügynökök különösen a szegényebb sorsú népnek, fel fognak állítani olyan megszorító korlátokat is, a melyek az utlevél megszerzését fogják drágábbá és nehezebbé tenni.

Tapasztalataink vannak ugyanis arról, hogy az utlevél kiállításáért a vagyonosabb osztály részéről fizetendő díjat is számosan igen sokan tartják. Pedig még annak mérvét is lehetne fokozni s ha e mellett teljesen új areképet lesznek kötelesek a kivándorlók felmutatni, a minok az előállítás szintén költségbe kerül, — különösen a szegényebb s tohat a napszamos népusztály hovatovább visszarúdná a kivándorlást ösztönölő, kiválték pedig attól, hogy másnak nevére szóló utlevelet használjon a maga céljaira. Ebben pedig minden kétséget kizáró módon megakadályozná őket az areképes utlevél.

Rövid vonásokban előadott javaslat ez, a melynek megfontolására és életbe léptetésére a belügyi kormányt hívjuk tartjuk.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Tanító és tanítónő választás Csikszomszón.** A tekintélyes Szent Péter egyházmegye iskolaszéke f. hó 2-án tartotta meg a tanító és tanítónő választást Murányi Kálmán főesperes elnöke mellett, mely igen nagy érdeklődés mellett folyt le. A tanítói állásra, mely 1400 korona javadalommal és megfelelő lakáspénzzel van összekötve, beadtak összesen 106 pályázati kérelmet. A tanítónői állásra, mely az előbbihez hasonló módon van dotálva, beérkezett 94 kérelem. Első helyre megválasztották a tanítók közül: Péter Sándor, a II. helyre Józsa Sándor ditrói igazgató-tanító, III. helyre Földes Zoltán. A nők közül: I-ső helyre Márton Emília (Péteri), a II. helyre Garrai Jolán, a III. helyre Kőszegi Mariaka. Mindeniknek kitűnő oklevele van. A döntést a püspök ur öngymóltóságától várják.

— **Vizsgálat Csikvármegye magánjával igazgató-tanácsa ellen.** A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter Csikvármegye erdei kezeltésének, értékesítésének s az erdő jelenlegi állapotának megvizsgálására dr. Balassa István miniszteri titkár és Trieszanyesky László miniszteriumi erdőtanácsost küldötte ki, kik a

napokban városunkba érkeznek és a vizsgálatot megkezdik.

— **Tanítónő-jelöltek kirándulása.** A sepsiszentgyörgyi áll. tanítónőképző intézet 40 növendéke, 4 tanárnő vezetésével tanulmány kirándulást rendez a székelgyföldre. A marosvásárhelyi székelgy társaság állította egybe az uti tervet és kalauzálásról gondoskodva. Indulás Sepsiszentgyörgyről szeptember 9-én d. u. 4 óra, 30 percek. Marosujvárat utba ejtve Marosvásárhelyre érk. d. u. 5 ó. 37 p. Elszállásolás, közös vacsora Lászlónál, 11-én a város megtekintése, közös ebéd Lászlónál, d. u. 5 ó. 37 p. indulás. Vacsora és meghálás Dédán. szept. 12-én beutazás Borszékba. Edéd Toplicán, meghálás Borszéken. Innen 14-én reggel a „Közrezen“ át Ditróba, innen Gyergyószentmiklóstra megy a társaság, hol meghál. szept. 15-én Csikszentdamokoson. Madéfalván, Tusnádon keresztül hazá utazik. Erkezés Sepsiszentgyörgyre este 8 ó. 38 percek.

— **Az új ipartörvény.** Nagyfotosségek kijelentést tett Sztényi József kereskedelmiügyi államtitkár a szept. iparpártoló kongresszuson a következőkben: „Husz év óta nincs Magyarországon ipari kongresszus, a melyen az ipartörvény revizióját, az inas ügy rendezését, a rabmunka szabályoztatását ne kívánánk. Erre nézve azt a kötelező kijelentést teszem, hogy mikorra a most meghatározott 1907. évi pécsi kongresszus meg fog jarni, akkor az ipar törvény teljesen készen lesz.“ Bizony kiváló széksége van erre. Elavult ipar-törvényünk egyik legtöbb akadályja a magyar ipar fejlődésnek, iparosztályunk boldogulásának. Óhajta várjuk tehát az újat.

— **Külföldről székelgy tanítók.** A Magyar Földhitelintézet által alapított, a közszékelgy iskolakezelő tanítók és gyümölcsfa tenyésztés oktató kerétszek érdemeinek jutalmazására szolgáló jutalom díjakat Darányi Ignác földmívelésügyi miniszter most adományozta oca az ország legeredmesebbjeinek. Ezek közül a 200 koronásdíjakkal a Székelyföldön; Ferenczy József csikkarfalvi. Kovács Mihály parajdi, Balogh Dénes zabolai, Popovics János aldobolyi tanítók, illetve igazgató tanítók nyerték el egyet-egyét.

— **Orbán Balázs műveinek kiadása.** A beszercei székelgy társaság javealátára a marosvásárhelyi székelgy társaság kinondotta, hogy kísérletet tett az iránt, miként lehetne Orbán Balázs nagybecsű művét a „Székelyföldi Leírás“-t új átdolgozásban ismét kiadni. Ha e szép terv sikerül, ugy az új kiadás sajtó alá rendezésére dr. Hankó Vilmost szándékozik a társaságot fölkérni.

Nyilttör. *)

Nyilttkozat.

A „Csikvármegye“ 70-ik számában elílenem szórt piszkos rágalmakra a következőket felelem:

1905. október 23-ra egy 60 személyből álló értekezletet kértem össze. Ennek előadtam, hogy Kristóffy belügyminiszter 23-re magához rendelt, s előre tudom, hogy a főispáni állás elfogadására ismétleten fel fog szólítani; és bár én öt egy bevégzett államférfinak tartom, nekem azt mégis egyenesen vissza kell utasítanom, mert 38 évi szolgálat után nem akarom magamat gunygnak és közmegevetésnek kiténni. Ebből előre láthatólag, a vármegyére és a tisztikarra nehéz napok fognak következni, s tulajdonítsák bár ezt mostani elhatározásomnak, én másképp nem tehetek és semmi körülmények között másképp tenni nem fogok.

Erre Murányi Kálmán, Ferenczy Károly, Pál Gábor, Balló István és Csudó István urak kitalására buzdítottak s midőn én ismétleten kijelentettem, hogy másképp tenni nem fogok, Ferenczy Károly főesperes ur könnyezve megölelt s ezt mondotta: „együtt élünk, s ha kell, együtt halunk meg.“

Aki annak a gyűlésnek lefolyásait másképp tilteti fel, az egy olyan rágalmaszó gazember, kivel nem szokás szóba állani.

Csikszereda, 1906. szeptember 8.

Becze Antal.

*) Ezen rovart alatt külföldről nem vállalt felelősséget.

